

Πανωραία Γαϊτάνου¹ και Ρουγγέρη Δομηνίκη – Μαρκησία²

¹Μουσείο Μπενάκη – Βιβλιοθήκη

gaitanou@benaki.gr , rgaitanou@gmail.com

²Ελληνογαλλική Σχολή “Jeanne d’ Arc”

drouggeri@yahoo.gr

Περίληψη

Η δια βίου μάθηση βασίζεται στις πληροφοριακές δεξιότητες των εκπαιδευομένων· οι βιβλιοθηκονόμοι, ως ειδικοί της πληροφορίας, έχουν το σημαντικότερο ρόλο στην πραγμάτωση της πληροφοριακής επάρκειας, καθώς είναι υπεύθυνοι για τη διαχείριση των πληροφοριών και τη διοίκηση της μάθησης. Οι βιβλιοθηκονόμοι θα πρέπει να συνεισφέρουν ενεργά στη μαθησιακή διαδικασία των εκπαιδευομένων, στην αναζήτησή τους προς τη βελτίωση και την ανάπτυξη των ικανοτήτων, των γνώσεων και των αξιών τους, ώστε να είναι σε θέση να εντοπίζουν, να αξιολογούν και να αντλούν χρήσιμες πληροφορίες. Αυτή την αντίληψη έρχεται να συμπληρώσει και να ολοκληρώσει το μοντέλο «πληροφοριακή παιδεία», το οποίο κάνει όλο και πιο αισθητή την εμφάνισή του τα τελευταία χρόνια κυρίως στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες.

Σκοπός της μελέτης αυτής είναι μια αρχική εισαγωγή στις βασικές έννοιες της πληροφοριακής παιδείας, καθώς και η απόδοση των βασικών όρων και των συστατικών που απαρτίζουν το γενικότερο εννοιολογικό πλαίσιο της. Παράλληλα, γίνεται σύντομη αναφορά στα σημαντικότερα πρότυπα και τους οδηγούς που διέπουν το μοντέλο της πληροφοριακής παιδείας.

Στη συνέχεια, επιχειρείται μια προσπάθεια αναλυτικής παρουσίασης της ελληνικής πραγματικότητας, της εικόνας δηλαδή που εμφανίζει η εφαρμογή της πληροφοριακής παιδείας στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες στην Ελλάδα, καθώς επίσης και της μετατροπής του ρόλου των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών σε Κέντρα Μαθησιακών Πόρων (Learning Resources Centers), ώστε να συμβάλουν στην θεμελίωση και εδραίωσή της. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρονται οι λόγοι για τους οποίους είναι σημαντική και αναγκαία η εφαρμογή της πληροφοριακής παιδείας στους κόλπους των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, τα βασικότερα πλεονεκτήματα που αποκομίζουν οι εκπαιδευόμενοι με τη μεταστροφή τους προς αυτή, καθώς επίσης και οι προκλήσεις που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι βιβλιοθηκονόμοι και οι εκπαιδευτικοί.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, δίνεται μεγάλη έμφαση στο ρόλο του βιβλιοθηκονόμου, ο οποίος καλείται να συνεισφέρει με τη δική του ιδιαίτερη παρουσία. Επιπρόσθετα, μέγιστης σημασίας θεωρείται η συνεργασία του με το εκπαιδευτικό προσωπικό, καθώς από κοινού θα διαμορφώσουν τις συνθήκες εκείνες, ώστε οι εκπαιδευόμενοι-χρήστες να αναπτύξουν αυτάρκεια των πληροφοριακών δεξιοτήτων τους.

Συμπερασματικά, διατυπώνουμε την ανάγκη για την εφαρμογή των προγραμμάτων πληροφοριακής παιδείας στο πλαίσιο του προγράμματος σπουδών με τη συνεργασία του εκπαιδευτικού ιδρύματος, των βιβλιοθηκονόμων και των εκπαιδευτικών.

Λέξεις Κλειδιά: πληροφοριακή παιδεία, ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, δια βίου μάθηση, βιβλιοθηκονόμοι

Abstract

Lifelong learning is based on the learners' information skills and the librarians, as information experts, hold the most important role in accomplishing informational adequacy, since they are responsible for information management and they direct the management of learning. Librarians should actively contribute in the learning process, in their search towards the improvement and development of the learners' skills, knowledge and principles, such as they would be able to find, evaluate and obtain useful information. This perception is further completed and supported by the "information literacy" model, which appears more and more regularly in the recent years, especially in academic libraries.

This paper aims to perform a fundamental introduction to the basic concepts of information literacy, as well as a clear definition of the basic terms and components that compose its general conceptual framework. The paper also highlights shortly the most important standards and guidelines that describe the information literacy model.

In the next sections, the paper tries to present in detail the current state in Greece, the reflection of the application of information literacy in Greek Academic Libraries, as well as the transformation of the role of the Academic Libraries into Learning Resources Centers, in order to support its foundation and consolidation. Specifically, the paper describes the reasons that make the application of information literacy within Academic Libraries necessary and important, the major benefits that this transformation offers to the learners, and the challenges that librarians and educators are asked to face.

Within this framework, strong emphasis is made on the librarian's role, who is asked to contribute with his own particular presence. Additionally, the librarian's cooperation with the educators is of great importance, since they will, in common, form the necessary conditions, so that the learners-users will develop their informational skills adequacy.

Concluding, this paper denotes the need for the application of information literacy programs within the educational program framework, with the cooperation of the Academic Institute, the librarians and the educators.

Keywords: Information literacy, academic libraries, lifelong learning, librarians

1. Εισαγωγή

Καθώς η έρευνα και η εκπαίδευση βασίζονται ολοένα και περισσότερο σε παγκόσμια δίκτυα για τη δημιουργία, την αποθήκευση και κυρίως τη διάδοση της γνώσης, η ανάγκη για την ανάπτυξη πληροφοριακά εκπαιδευμένων ατόμων γίνεται όλο και περισσότερο αντιληπτή, κυρίως μέσα στην ακαδημαϊκή κοινότητα. Οι σπουδαστές δε διαθέτουν συνήθως τις απαραίτητες δεξιότητες, ώστε να ανταποκρίνονται αποτελεσματικά στις ραγδαίες εξελίξεις, ενώ το διδακτικό προσωπικό έχει ανάγκη από διαρκή επιμορφωτικά προγράμματα, προκειμένου να είναι σε θέση να κάνει χρήση των νέων τεχνολογιών για αποτελεσματικότερη μάθηση. Η διαμόρφωση, λοιπόν, του γενικότερου πληροφοριακού «γίγνεσθαι» παρέχει την ευκαιρία στους βιβλιοθηκονόμους-επιστήμονες της πληροφόρησης να αποτελέσουν σημαντικό συνδετικό κρίκο στην εξέλιξη ολοκληρωμένων προγραμμάτων σπουδών βασιζόμενων στην έννοια της «πληροφοριακής παιδείας».

2. Η έννοια «πληροφοριακή παιδεία» - Βασικοί ορισμοί

Στη διεθνή αρθρογραφία εντοπίζουμε δύο βασικούς ορισμούς για τον όρο «πληροφοριακή παιδεία». Ο πρώτος ορισμός διατυπώθηκε από μια εθνική ένωση εκπαιδευτικών ομάδων στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, ενώ ο δεύτερος ορισμός αποδόθηκε σε μια διεθνή συνάντηση διάφορων εθνικών οργανισμών περί πληροφοριακής παιδείας. Υιοθετώντας, καταρχάς, αυτούς τους δύο ορισμούς, μπορούμε, εν συνεχεία, να προχωρήσουμε από το «Τι είναι η πληροφοριακή παιδεία» στο ακόμα πιο βασικό ζήτημα, που είναι το «Πώς μπορούμε να διδάξουμε με τον καλύτερο δυνατό τρόπο την πληροφοριακή παιδεία;»

Πιο συγκεκριμένα, ο πρώτος ορισμός δόθηκε στο Διεθνές Φόρουμ για την πληροφοριακή παιδεία, τον Ιανουάριο του 1989. Το Φόρουμ αυτό αποτελείται από περισσότερους από 90 εθνικούς, διεθνείς και εταιρικούς οργανισμούς. Οι συναντήσεις πραγματοποιούνται τρεις φορές το χρόνο και απώτερος στόχος αυτών είναι η ενοποίηση της πληροφοριακής παιδείας στα προγράμματα των οργανισμών-μελών που το συναποτελούν, η υποστήριξη έργων που προωθούν την πληροφοριακή παιδεία, η παρότρυνση για την υιοθέτηση οδηγιών για πληροφοριακή παιδεία κλπ. Σύμφωνα με το Φόρουμ αυτό: *«πληροφοριακή παιδεία ορίζεται η ικανότητα του ατόμου να γνωρίζει πότε υπάρχει η ανάγκη για πληροφόρηση, ώστε να μπορεί να αναγνωρίζει, να εντοπίζει, να αξιολογεί και να χρησιμοποιεί αποτελεσματικά αυτήν την πληροφόρηση για το εκάστοτε ζήτημα ή πρόβλημα».*

Ο δεύτερος ορισμός παρουσιάστηκε στο Διεθνές Συνέδριο Ειδικών πληροφοριακής παιδείας, το οποίο πραγματοποιήθηκε στην Πράγα το Σεπτέμβριο του 2003. Στο συνέδριο πήραν μέρος 40 συμμετέχοντες από 23 διαφορετικές χώρες. Οι συμμετέχοντες σημείωσαν ότι οι ραγδαίες εξελίξεις στις τεχνολογίες της πληροφορίας και των επικοινωνιών έχουν αυξήσει το χάσμα μεταξύ των πληροφοριακά «φτωχών» και των πληροφοριακά «πλουσίων». Επισημάνθηκε ότι τόσο μια αποτελεσματική κοινωνία πολιτών, όσο και ένα ανταγωνιστικό εργατικό δυναμικό, απαιτούν μια πληροφοριακά εκπαιδευμένη κοινωνία. Σύμφωνα με τη Διακήρυξη της Πράγας, *«Η πληροφοριακή παιδεία περιλαμβάνει γνώση από τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες του ατόμου, καθώς και την ικανότητά του να αναγνωρίζει, να εντοπίζει, να αξιολογεί, να οργανώνει και να δημιουργεί, να χρησιμοποιεί και να μεταδίδει αποτελεσματικά την πληροφορία για να αντιμετωπίζει άμεσα ζητήματα ή προβλήματα. Είναι ένα προαπαιτούμενο για τη συμμετοχή στην Κοινωνία της Πληροφορίας και είναι μέρος των βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων για τη δια βίου μάθηση.»*

Συνεπώς, ένα πληροφοριακά εκπαιδευμένο άτομο είναι ένα ικανό και ανεξάρτητο άτομο, το οποίο είναι σε θέση να αναγνωρίζει ότι η ακριβής πληροφόρηση είναι η βάση για την ευφυή λήψη αποφάσεων. Ένα τέτοιο άτομο μπορεί να διαχειριστεί και να οργανώσει την πιθανή πληροφορία, έχει οικειότητα με τις τεχνολογίες των υπολογιστών, και είναι ικανό να εφαρμόζει και να αξιολογεί οποιαδήποτε πληροφορία σχετική με τις ανάγκες του.

Ένα άτομο με πληροφοριακή παιδεία είναι ικανό να:

- Προσδιορίζει την έκταση της απαιτούμενης πληροφόρησης.
- Έχει πρόσβαση στην απαιτούμενη πληροφόρηση αποτελεσματικά και ικανοποιητικά.
- Αποτιμά την πληροφόρηση και τις πηγές της με κριτικό πνεύμα.
- Ενσωματώνει επιλεγμένη πληροφόρηση σε μια γνωστική βάση.
- Χρησιμοποιεί την πληροφόρηση αποτελεσματικά για να επιτελέσει ένα συγκεκριμένο σκοπό.

- Κατανοεί τα οικονομικά, νομικά και κοινωνικά θέματα που περιβάλλουν τη χρήση της πληροφόρησης, έχει πρόσβαση και χρησιμοποιεί την πληροφόρηση ηθικά και νόμιμα.

3.1 Βασικά συστατικά και εννοιολογικό μοντέλο της πληροφοριακής παιδείας

Στη συνέχεια παρουσιάζονται, εν συντομία, τα πέντε αναγκαία και απαραίτητα συστατικά που περικλείει στους κόλπους της η έννοια «πληροφοριακή παιδεία»:

α) *Βασική Παιδεία* (Basic Literacy): Η παιδεία εξαρχής οριζόταν ως η ικανότητα ανάγνωσης και γραφής, στοιχεία τα οποία αποκτούν τα παιδιά κατά κύριο λόγο στο σχολείο. Όσα μάθαιναν ανάγνωση και γραφή, είχαν πρόσβαση στην πληροφόρηση μέσω των βιβλίων, ενώ όσα ήταν αναλφάβητα είχαν περιορισμένες ευκαιρίες στην κοινωνία. Βέβαια, το πρόβλημα στις μέρες μας είναι ότι το πρότυπο για τη «βασική παιδεία» είναι πολύ υψηλότερο από ότι στο παρελθόν και συνεπώς περικλείει μια ευρύτερη γκάμα δεξιοτήτων.

β) *Βιβλιοθηκονομική Παιδεία* (Library Literacy): Τη βασική παιδεία ακολουθεί η βιβλιοθηκονομική παιδεία, η οποία πραγματώνεται σε δύο φάσεις: αρχικά μέσα από το σχολικό περιβάλλον, στη σχολική βιβλιοθήκη και πολύ αργότερα μέσα στο ακαδημαϊκό περιβάλλον, στην Ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη, θέμα το οποίο θα αναλυθεί περαιτέρω στη συνέχεια. Η σύνδεση μεταξύ βιβλιοθήκης και πληροφοριακής παιδείας είναι προφανής. Η βιβλιοθήκη είναι ο τόπος όπου αποθηκεύεται, καταλογογραφείται, ευρετηριάζεται και είναι διαθέσιμη η πληροφορία. Το κλειδί για τη δημιουργία πληροφοριακά εκπαιδευμένων ενηλίκων είναι η παροχή συχνών οδηγιών και πρακτικής εξάσκησης στους σπουδαστές και φοιτητές για τον τρόπο αποτελεσματικής και ουσιαστικής χρήσης της βιβλιοθήκης. Κάθε φοιτητής οφείλει να γνωρίζει πώς θα χρησιμοποιεί τα πληροφοριακά βιβλία, τα περιοδικά, τα ευρετήρια, τον κατάλογο της βιβλιοθήκης, το εκάστοτε σύστημα ταξινόμησης κλπ.

γ) *Παιδεία των Μέσων* (Media Literacy): Ζούμε σε μια καταναλωτική κοινωνία, στην οποία καταγιζόμαστε από ένα πλήθος διαφημιστικών μηνυμάτων, προϊόντων, ιδεών, τα οποία έχουν ως κύριο στόχο τον αποπροσανατολισμό μας και την υποβάθμιση του πνευματικού μας πλούτου. Συνεπώς, η παιδεία των μέσων θεωρείται αναγκαία περισσότερο από ποτέ. Αφορά κυρίως στην ικανότητα του ατόμου να κατανοεί τα διάφορα είδη μέσων επικοινωνίας και τους ρόλους τους οποίους καλούνται αυτά να παίξουν, ώστε να γίνεται ορθή και αποτελεσματική χρήση τους και να μπορεί το άτομο να αντιλαμβάνεται τη διαφορά μεταξύ του γεγονότος και της γνώμης, της σωστής και της λανθασμένης πληροφόρησης.

δ) *Τεχνολογική Παιδεία* (Technology Literacy): Η τεχνολογική παιδεία αφορά στη δυνατότητα του ατόμου να χρησιμοποιεί τεχνολογικά μέσα, προκειμένου να βελτιώσει τις δεξιότητές του, τις εκπαιδευτικές του εμπειρίες σε διάφορα είδη λογισμικού και υλισμικού (hardware), ώστε να είναι σε θέση να επινοεί τα δικά του «πληροφοριακά δημιουργήματα» σε έντυπη μορφή, στην οθόνη ή online.

ε) *Οπτική παιδεία* (Visual Literacy): Τελειώνοντας, η οπτική παιδεία, η οποία συνδέεται άμεσα με την παιδεία των μέσων και λειτουργεί παράλληλα προς αυτήν, αφορά στις δεξιότητες και την εκμάθηση του ατόμου να βλέπει τα διάφορα οπτικοακουστικά μέσα με κριτικό τρόπο και με σκεπτικισμό.

3.2 Πρότυπα – οδηγοί

Αντικείμενο της πληροφοριακής παιδείας δεν είναι το «αποτέλεσμα» (η πληροφορία) ούτε το «μέσον» (web, OPAC, βάσεις δεδομένων, ψηφιακές βιβλιοθήκες κλπ.), αλλά η διαδικασία που οδηγεί στο αποτέλεσμα. Δεν αρκείται στην αξιοποίηση τεχνικών ή εργαλείων που βασίζονται σε συγκεκριμένα μέσα, αλλά επικεντρώνεται στη διατύπωση και εμπέδωση αρχών για τη γνώση και την πληροφόρηση.

Οι διεθνείς οδηγίες της IFLA έχουν ως κύριο στόχο τους την παροχή ενός πραγματικού πλαισίου στους επαγγελματίες εκείνους που ενδιαφέρονται να ξεκινήσουν προγράμματα σχετικά με την εφαρμογή της πληροφοριακής παιδείας. Συγκεκριμένα, οι οδηγίες θα βοηθήσουν τις βιβλιοθήκες στην καθοδήγηση της εργασίας τους, προκειμένου να διαχειριστούν τις τρέχουσες πληροφοριακές ανάγκες όσων ασχολούνται με εκπαιδευτικά προγράμματα, τόσο στη δευτεροβάθμια όσο και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Εντούτοις, οι περισσότερες από τις έννοιες, αρχές και διαδικασίες είναι δυνατόν να εφαρμοστούν, με κάποιες παραμετροποιήσεις, σε κάθε βιβλιοθηκονομική εφαρμογή.

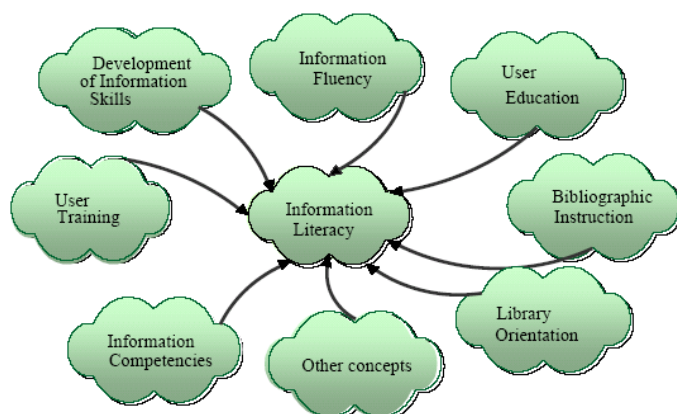
Τα πρότυπα της Ένωσης Κολεγιακών και Ερευνητικών Βιβλιοθηκών (Association of College and Research Libraries) αναθεωρήθηκαν από την Επιτροπή Προτύπων (Standards Committee) της Ένωσης και εγκρίθηκαν από το Διοικητικό Συμβούλιό της στις 18 Ιανουαρίου 2000, στη συνάντηση της Αμερικανικής Ένωσης Βιβλιοθηκών (American Library Association) στο San Antonio, Texas. Η Ένωση αναζητά την έγκριση και διάδοση αυτών των προτύπων στην ανώτατη εκπαίδευση από ενώσεις επαγγελματικές και διαπίστευσης. Τα πρότυπα παρέχουν ένα πλαίσιο για αξιολόγηση του ατόμου που έχει πληροφοριακή παιδεία. Επεκτείνουν επίσης το έργο της Ομάδας Εργασίας για τα Πρότυπα για Πληροφοριακή Παιδεία της Αμερικανικής Ένωσης Σχολικών Βιβλιοθηκών (American Association of School Librarians Task Force on Information Literacy Standards) και επομένως, παρέχουν στην ανώτατη εκπαίδευση μια ευκαιρία να εκφράσει τις δεξιότητες πληροφοριακής παιδείας με βάση αυτές της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, έτσι ώστε να αναπτύσσεται μια συνέχεια σε όλα τα επίπεδα. Οι δεξιότητες αυτές σκιαγραφούν την πορεία με την οποία οι διδάσκοντες, οι βιβλιοθηκονόμοι και άλλοι, επισημαίνουν συγκεκριμένους δείκτες που ταυτίζουν ένα φοιτητή ως πληροφοριακά πεπαιδευμένο. Επίσης, οι φοιτητές θα βρουν τις δεξιότητες χρήσιμες, επειδή τους προσφέρουν ένα πλαίσιο για να κερδίσουν τον έλεγχο στον τρόπο που αλληλεπιδρούν με την πληροφόρηση στο περιβάλλον τους.

3.3 Βιβλιοθηκονομικές εργασίες που συμβάλουν στην έννοια πληροφοριακή παιδεία

Υπάρχουν αρκετοί όροι, οι οποίοι αποτελούν μέρος ή συμβάλλουν σημαντικά στη διαμόρφωση της έννοιας «πληροφοριακή παιδεία» μέσα στο περιβάλλον των βιβλιοθηκών. Καθένας από αυτούς τους όρους έχει το δικό του σημασιολογικό περιεχόμενο επιπρόσθετα στις διαφορές που έχουν και αφορούν στον τύπο των ικανοτήτων, το επίπεδο, τις κατηγορίες μάθησης και τις εκπαιδευτικές μεθόδους. Ο όρος πληροφοριακή παιδεία, καθώς περιλαμβάνει πολλές διαφορετικές έννοιες, έχει εξελιχθεί πέρα από τη βιβλιοθηκονομική διδασκαλία και τα προγράμματα που εστιάζουν στις πληροφοριακές δεξιότητες του ατόμου, στην τρέχουσα αντίληψη περί πληροφοριακής παιδείας. Έτσι, ενώ η βιβλιοθηκονομική διδασκαλία δίνει έμφαση

στον εντοπισμό του βιβλιοθηκονομικού υλικού, η έννοια της πληροφοριακής παιδείας εστιάζει σε στρατηγικές πληροφόρησης και χρησιμοποιείται, προκειμένου να περιγράψει τη διαδικασία αναζήτησης της πληροφορίας και την ικανότητα ορθής χρήσης της. Πιο αναλυτικά, ορισμένες σχετικές προς την πληροφοριακή παιδεία εργασίες είναι οι ακόλουθες:

- *Πληροφοριακή ευφράδεια (Information fluency)*: κατοχή πληροφοριακών δεξιοτήτων.
- *Επιμόρφωση χρηστών (User training)*: εκπαίδευση του τρόπου πρόσβασης στην πληροφορία.
- *Εκπαίδευση χρηστών (User education)*: συμβολή στο εκπαιδευτικό υπόβαθρο των χρηστών.
- *Βιβλιοθηκονομική διδασκαλία (Library instruction)*: εστίαση στις βιβλιοθηκονομικές ικανότητες, ολοκλήρωση των μαθησιακών τρόπων συμπεριφοράς.
- *Βιβλιογραφική διδασκαλία (Bibliographic instruction)*: αναζήτηση και ανάκτηση της πληροφορίας.
- *Πληροφοριακές δυνατότητες (Information competencies)*: εστίαση στις πληροφοριακές δυνατότητες.
- *Ανάπτυξη πληροφοριακών δυνατοτήτων (Development of Information skills)*: διαδικασίες διευκόλυνσης πληροφοριακών ικανοτήτων.
- *Άλλες εργασίες.*

Σχήμα 1: Η έννοια «πληροφοριακή παιδεία»

4. Λόγοι και προκλήσεις εφαρμογής της πληροφοριακής παιδείας

Οι σπουδαστές-φοιτητές έχουν ανάγκη από το δικό τους εσωτερικό σύστημα πλοήγησης, προκειμένου να διαχειρίζονται το πλούσιο περιβάλλον πληροφόρησης στο οποίο εισέρχονται. Οι νεοεισερχόμενοι φοιτητές έχουν πολύ μεγαλύτερη οικειότητα με το διαδίκτυο και πολύ μικρότερη με το έντυπο υλικό, από ότι οι καθηγητές τους. Αυτό το γεγονός έχει ως αποτέλεσμα την αναντιστοιχία μεταξύ των προσδοκιών των ακαδημαϊκών και των συμπεριφορών των χρηστών-φοιτητών. Οι βιβλιοθηκονόμοι των ακαδημαϊκών κοινοτήτων είναι οι πλέον ειδικοί για να διαχειριστούν αυτήν την κατάσταση και να εκπαιδεύσουν τόσο τους χρήστες-φοιτητές όσο και τους χρήστες-συναδέλφους στο πώς να εντοπίζουν, να αξιολογούν αλλά και τελικά να χρησιμοποιούν την πληροφορία αποτελεσματικά.

Συνεπώς, θα μπορούσαμε πολύ εύστοχα να αντικρούσουμε τις απόψεις όσων θεωρούν αμφίβολη την αξία και την αναγκαιότητα της εφαρμογής της πληροφοριακής παιδείας στους κόλπους των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών υποστηρίζοντας τα ακόλουθα: αφενός μεν οι φοιτητές αποκτούν την ικανότητα κριτικής σκέψης για τη σωστή αξιολόγηση και πρόσβαση στην πληροφορία, αφετέρου δε το προσωπικό αναπτύσσει και κάνει χρήση νέων μεθόδων, ικανών να δεσμεύσουν τους φοιτητές σε μια πιο ενεργητική μάθηση, η οποία θα βασίζεται σε αναμφίβολα σωστή και αποτελεσματική αξιολόγηση της πληροφορίας.

Οι προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει ο βιβλιοθηκονόμος κρίνονται μείζονος σημασίας, καθώς είναι πλέον υποχρεωμένος να ανταποκρίνεται σε πολλαπλούς ρόλους και ευθύνες. Από βιβλιοθηκονόμος-ειδικός στην αναζήτηση της πληροφορίας μετατρέπεται σε βιβλιοθηκονόμο-εκπαιδευτή και από βιβλιοθηκονόμο-υπηρετής της έρευνας μετεξελίσσεται σε βιβλιοθηκονόμο-συνεργάτη του εκπαιδευτικού προσωπικού, με στόχο τη δημιουργία κριτικά σκεπτόμενων και ανταγωνιστικών ερευνητών.

5. Ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες: παρουσίαση της ελληνικής πραγματικότητας

Τα τελευταία χρόνια, η τεχνολογική εξέλιξη αποτελεί κινητήρια δύναμη για τη διεύρυνση νέων σύγχρονων υπηρεσιών των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών προς τους φοιτητές και την εκπαιδευτική κοινότητα. Ο ρόλος της ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης αλλάζει, ταυτίζεται με την εκπαιδευτική διαδικασία, παρέχοντας υπηρεσίες μαθημάτων πληροφοριακής παιδείας προς τους φοιτητές, ενταγμένες στο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών των σχολών. Ολοένα και περισσότερες ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες ενσωματώνουν στις υπηρεσίες τους προγράμματα πληροφοριακής παιδείας με στόχο την ανάπτυξη δεξιοτήτων αναζήτησης, εντοπισμού και αξιολόγησης της πληροφορίας από το φοιτητή.

Στην Ελλάδα, η ενσωμάτωση προγραμμάτων πληροφοριακής παιδείας στο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών των σχολών βρίσκεται ακόμα σε νηπιακό στάδιο. Ωστόσο, γίνονται προσπάθειες ενημέρωσης μέσω σεμιναρίων και ημερίδων, τόσο για βιβλιοθηκονόμους, όσο και για εκπαιδευτικούς. Αντλώντας πληροφορίες από τις ιστοσελίδες των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, σε δείγμα έρευνας από 37 ιστοσελίδες ακαδημαϊκών ιδρυμάτων (22 Α.Ε.Ι. και 15 Α.Τ.Ε.Ι.) διαπιστώθηκε ότι: 14 Α.Ε.Ι. (64%) διαθέτουν εκπαίδευση χρηστών (Βιβλιοθήκες Πανεπιστημίων Κύπρου, Ιωαννίνων, Μακεδονίας, Κρήτης, Πατρών, Θεσσαλίας, Θεσσαλονίκης, Θράκης, Πάντειο, Γεωπονικό, Χαροκόπειο, Ε.Μ.Π., Πολυτεχνείο Κρήτης, ΕΑΠ) και 7 Α.Ε.Ι. (32%) έχουν ενσωματώσει προγράμματα πληροφοριακής παιδείας με την ανάπτυξη και χρήση ειδικής πλατφόρμας ασύγχρονης τηλεεκπαίδευσης (Ιωαννίνων, Πατρών, Θεσσαλονίκης, Μακεδονίας, Θεσσαλίας, Πολυτεχνείο Κρήτης, Ε.Μ.Π.). Επιπλέον 4 Α.Ε.Ι. (18%) παρέχουν τη χρήση του προγράμματος RefWorks για τη συγκέντρωση προσωπικής βιβλιογραφίας (Ε.Μ.Π., Πατρών, Μακεδονίας, Θεσσαλονίκης). Επίσης σημειώνεται ότι 5 Α.Τ.Ε.Ι. (33%) παρέχουν σεμινάρια εκπαίδευσης χρηστών (Βιβλιοθήκες Α.Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης, Σερρών, Λαμίας, Δυτικής Μακεδονίας και Λάρισας). Τέλος, κατά τη διάρκεια διεξαγωγής της έρευνας παρατηρήθηκε αδυναμία πρόσβασης στις βιβλιοθήκες 2 Α.Τ.Ε.Ι. (13%) (Βιβλιοθήκες Α.Τ.Ε.Ι. Πειραιώς και Μεσολογίου).

Προπομπό της ελληνικής πραγματικότητας σε θέματα πληροφοριακής παιδείας, αποτελεί η νέα τάση των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών να διοργανώνουν σεμινάρια εκπαίδευσης χρηστών που αφορούν στις υπηρεσίες και τους τρόπους

πρόσβασης σε πληροφοριακές πηγές που διαθέτει η εκάστοτε ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη. Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες διαθέτουν πληροφοριακά τμήματα με στόχο την κάλυψη εκπαιδευτικών και ερευνητικών αναγκών των φοιτητών για πληροφόρηση. Επίσης διαθέτουν στο χρήστη-φοιτητή την υπηρεσία χρήσης του προγράμματος RefWorks -μια ψηφιακή μηχανή αναζήτησης διαχείρισης, συγγραφής και συνεργαζόμενων εργαλείων- σχεδιασμένο να τον βοηθήσει στη συλλογή-συγκέντρωση, διαχείριση, αποθήκευση και ανταλλαγή πληροφοριών, καθώς επίσης και στη δημιουργία παραθεμάτων και βιβλιογραφιών, σε μια προσωπική βάση βιβλιογραφικών δεδομένων. Η υπηρεσία αυτή διατίθεται στους φοιτητές του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, του Πανεπιστημίου Πατρών και του Μετσόβιου Πολυτεχνείου.

Χαρακτηριστικά παραδείγματα χρήσης στην Ελλάδα προγράμματος πληροφοριακής παιδείας, είναι των βιβλιοθηκών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, του Μετσόβιου Πολυτεχνείου και του Πανεπιστημίου Πατρών που έχουν ενσωματώσει πρόγραμμα πληροφοριακής παιδείας, στα πλαίσια του προγράμματος σπουδών, τα οποία απευθύνονται σε προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές και διεξάγονται σε ενότητες. Η βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Πατρών, σε συνεργασία με το UpNEt, έχει αναπτύξει μια πλατφόρμα ασύγχρονης τηλεκπαίδευσης e-class, η οποία αποτελεί πολύτιμο εργαλείο για όλους τους φοιτητές, ανεξαρτήτως τμήματος, σχολής και κύκλου εκπαίδευσης. Η Βιβλιοθήκη και Υπηρεσία Πληροφόρησης (ΒΥΠ) του Πανεπιστημίου Πατρών χρησιμοποίησε αυτή την πλατφόρμα και σχεδίασε μαθήματα και ενημερωτικές παρουσιάσεις, οι οποίες αφορούν στις υπηρεσίες της. Σεμινάρια χρήσης του e-class πραγματοποιούνται ύστερα από συνεννόηση με το αρμόδιο προσωπικό. Η Βιβλιοθήκη του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου παρέχει την υπηρεσία ηλεκτρονικών μαθημάτων e-course. Η βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, έχοντας ως έναν από τους πρωταρχικούς της στόχους την υποστήριξη του εκπαιδευτικού έργου που λαμβάνει χώρα στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας στο πλαίσιο των Προγραμμάτων Σπουδών του, σταδιακά αναπτύσσει, αναβαθμίζει και συμμετέχει σε σχετικές δράσεις. Η Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας (ΒΙΚΕΠΠΘ) για τη διευκόλυνση της μελέτης των φοιτητών/τριών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, παρέχει τη δυνατότητα στο Διδακτικό Προσωπικό του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας να προβεί στην κατάρτιση μιας «Κλειστής Βιβλιογραφίας Μαθήματος». Με αυτό τον τρόπο η ΒΙΚΕΠΠΘ υποστηρίζει την πλατφόρμα ασύγχρονης τηλεκπαίδευσης e-class που έχει δημιουργηθεί από το ακαδημαϊκό διαδίκτυο GUNet.

Ο ρόλος που καλούνται σήμερα να διαδραματίσουν οι σύγχρονες ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες είναι αυτός της μετατροπής τους σε *Κέντρα Μαθησιακών Πόρων* (Learning Resources Centers), καθώς η ραγδαία εξέλιξη των τεχνολογικών μέσων και η πληθώρα των πληροφοριών που μεταδίδονται μέσω αυτών απαιτούν νέες γνώσεις και δεξιότητες από τους χρήστες. Οι χρήστες πρέπει να εκπαιδευτούν στη διαλογή και αξιολόγηση της σημαντικής πληροφορίας και να αναπτύξουν στρατηγικές αναζήτησης για να είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν ένα λαβύρινθο πλήθους πληροφοριών. Οι βιβλιοθηκονόμοι και οι εκπαιδευτικοί είναι εκείνοι που θα πρέπει να συνεργαστούν για να ενισχύσουν την κριτική σκέψη του φοιτητή και να τον μνήσουν στη χρήση της βιβλιοθήκης και στην αξιολόγηση των πηγών πληροφόρησης. Τα προγράμματα πληροφοριακής παιδείας διαμορφώνουν και θέτουν γερές βάσεις για τη δια βίου μάθηση, απαραίτητη πλέον στη σύγχρονη κοινωνία, καθώς η πληροφόρηση μεταβάλλεται πολύ γρήγορα.

6. Συνεργασία βιβλιοθηκονόμου-εκπαιδευτικού

Η ενσωμάτωση της πληροφοριακής παιδείας στο πρόγραμμα σπουδών των σχολών απαιτεί τη συνεργασία των βιβλιοθηκονόμων και των εκπαιδευτικών. Οι νέοι ρόλοι που καλούνται να υποστηρίξουν και οι δύο πλευρές αποτελούν αναμφισβήτητα μια πρόκληση, ωστόσο απαιτούν πολύ καλή γνώση και σωστή οργάνωση, σχεδίαση του προγράμματος πληροφοριακής παιδείας, καθώς επίσης και κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή.

Η αμφίδρομη συνεργασία στοχεύει στην επιμόρφωση των φοιτητών, ώστε να είναι σε θέση να αναπτύσσουν δεξιότητες αναζήτησης πληροφοριών, όπως επίσης και στρατηγικές επιλογής της σημαντικής πληροφορίας, συμβάλλοντας έτσι στην προσπάθεια για μια κοινωνία σωστά πληροφορημένων πολιτών. Με τη χρήση του προγράμματος πληροφοριακής παιδείας στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες και τη συνεργασία τους με το διδακτικό προσωπικό, οι φοιτητές μυσούνται στη χρήση της βιβλιοθήκης, στην αξιολόγηση των πηγών πληροφόρησης, μαθαίνουν να σχεδιάζουν και να ελέγχουν τον τρόπο σκέψης τους σχετικά με την εκπόνηση εργασιών και τη μάθηση.

Οι βιβλιοθηκονόμοι που έχουν αναλάβει την ευθύνη για την εφαρμογή του προγράμματος πληροφοριακής παιδείας, θα πρέπει να έχουν αναπτύξει το κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό που θα χορηγηθεί στους εκπαιδευτικούς και θα τους βοηθήσει να καταλάβουν και να αξιολογήσουν τα οφέλη από μια τέτοια συνεργασία. Οι εκπαιδευτικοί από την πλευρά τους θα πρέπει να στοχεύουν στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης των φοιτητών, να τους μεταδίδουν τις στρατηγικές εκείνες που θα τους βοηθήσουν να θέτουν δικούς τους μαθησιακούς στόχους. Εκπαιδευτικοί και βιβλιοθηκονόμοι πρέπει να συνεργαστούν για να αναπτύξουν κύκλους μαθημάτων, στα πλαίσια ιδιαίτερων επιστημονικών κλάδων, για την κατανόηση-καταχώρηση της γνώσης μέσα από την πληροφοριακή παιδεία

7. Προβληματισμοί - θέματα για περαιτέρω έρευνα

Όλα τα προαναφερθέντα ζητήματα γεννούν ένα πλήθος ερωτημάτων και προβληματισμών, αναφορικά με το θέμα της εφαρμογής της πληροφοριακής παιδείας. Αναλυτικότερα, τα σημαντικότερα ερωτήματα διατυπώνονται ως εξής:

- Πόσο προνοητικές πρέπει να είναι οι Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες στην αναζήτηση αυτής της εκπαιδευτικής αλλαγής;
- Με ποιους τρόπους μπορούν να βοηθήσουν στο μετασχηματισμό της διδασκαλίας και της μάθησης, μέσω των πηγών πληροφόρησης που διαχειρίζονται και προωθούν στους χρήστες;
- Πόσο καλά είναι προετοιμασμένοι οι βιβλιοθηκονόμοι για μια τέτοια διαδικασία; Οι σχολές βιβλιοθηκονομίας παρέχουν τα απαραίτητα εφόδια στους μελλοντικούς βιβλιοθηκονόμους για την επίτευξη αυτού του στόχου; Ποιο θα πρέπει να είναι το εκπαιδευτικό τους υπόβαθρο, αλλά και οι προσωπικές του ικανότητες και δεξιότητες, ώστε να συμβάλλουν αποτελεσματικά στην εφαρμογή της πληροφοριακής παιδείας;
- Με ποιον τρόπο μπορούν να παροτρυνθούν οι ιθύνοντες σε κράτη και ιδρύματα να συμπεριλάβουν τους βιβλιοθηκονόμους στην αντιμετώπιση εκπαιδευτικών, οικονομικών και κοινωνικών θεμάτων και ζητημάτων πληροφοριακής πολιτικής;

8. Επίλογος – Συμπεράσματα

Η χρήση των νέων τεχνολογιών πληροφόρησης είναι ένα πολύτιμο και χρήσιμο εργαλείο για τον εκσυγχρονισμό της διδασκαλίας και την ενίσχυση της ανεξάρτητης μάθησης και απόδοσης των εκπαιδευομένων. Αυτή τη δυνατότητα καλούνται να χρησιμοποιήσουν οι βιβλιοθηκονόμοι σε συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς, ώστε να εφαρμόσουν προγράμματα πληροφοριακής παιδείας στα πλαίσια των προγραμμάτων σπουδών των σχολών. Για την επίτευξη αυτού του σκοπού θα πρέπει:

- Η πληροφοριακή παιδεία να ενταχθεί ως ειδικό μάθημα στο πρόγραμμα σπουδών.
- Να υπάρξει συνεργασία μεταξύ βιβλιοθηκονόμων και εκπαιδευτικών.
- Να εκμεταλλεύονται στο έπακρο οι δυνατότητες που παρέχει η τεχνολογία
- Να παρέχονται διαδικτυακά μαθήματα πληροφοριακής παιδείας ακόμα και εξ αποστάσεως, ώστε να ενθαρρύνεται και η μάθηση από απόσταση και να ενισχύεται παράλληλα και η δια βίου εκπαίδευση.
- Να υπάρχει συνεχής εκπαίδευση των εκπαιδευτικών σε θέματα πληροφοριακής παιδείας από καταρτισμένους βιβλιοθηκονόμους.
- Να διοργανώνονται συχνά εξειδικευμένα σεμινάρια και ημερίδες σε θέματα πληροφοριακής παιδείας για τους βιβλιοθηκονόμους.

Η εφαρμογή τέτοιων προγραμμάτων είναι δυνατόν να φέρει τις Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες και τους βιβλιοθηκονόμους στο κέντρο της αποστολής των Πανεπιστημίων, προσφέροντας επαυξημένη επικοινωνία, βελτιωμένες υπηρεσίες προστιθέμενης αξίας και συνεργατική αξιοποίηση των πηγών.

9. Βιβλιογραφία – Πηγές Διαδικτύου

1. Lau, J. (2006) Guidelines on information literacy for lifelong learning [Internet] **Guidelines on information literacy for lifelong learning**. Available from: <<http://www.ifla.org/VII/s42/pub/IL-Guidelines2006.pdf>> [Accessed 5 June 2007]
2. Ferguson, B. (2005) **Information Literacy: a primer for teachers, librarians, and other informed people** [Internet]. Available from: <<http://www.bibliotech.us/pdfs/InfoLit.pdf>> [Accessed 2 June 2007]
3. Bundí, A. (2003) Opportunity and accountability: information literacy and libraries in higher education [Internet] In: **Tertiary Alliance Libraries Group information literacy seminar, University of Waikato, Hamilton NZ 4**. Available from: <<http://www.library.unisa.edu.au/about/papers/opportunity-and-accountability.pdf>> [Accessed 6 July 2007]
4. Rader, H. B. (1998) Faculty-librarian collaboration in building the curriculum for the millennium – the US experience [Internet] In: **64th IFLA General Conference, Amsterdam**. Available from: <<http://www.ifla.org/IV/ifla64/040-112e.htm>> [Accessed 18 July 2007]
5. Perrone, V. G. (2000) The changing role of librarians and the online learning environment. [Internet] In: **Proceedings Distance Education: An Open Question, Adelaide (Australia)**. Available from: <<http://eprints.rclis.org/archive/00001687/01/perrone.pdf>> [Accessed 13 July 2007]

6. Scheirer, B. (2000) **The changing role of the teacher - librarian in the twenty-first century** [Internet] Graduate thesis, University of Saskatchewan. Available from: <<http://www.usask.ca/education/coursework/802papers/scheirer/sheirer.pdf>> [Accessed 15 July 2007]
7. Williams, H. & Zald, A. (1997) Redefining roles: librarians as partners in information literacy education. **Information Research** [Internet] Vol.2, No.1, July. Available from: <<http://informationr.net/ir/3-1/paper24.html>> [Accessed 18 July 2007]
8. Αναστασιάδου, Α., Δημοπούλου Ι. & Στούμπη, Α. (2007) Η πληροφοριακή παιδεία στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση: σύντομη επισκόπηση και προτάσεις [Internet] In: **4ο Πανελλήνιο Συνέδριο των εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ, Σύρος (GR)** Available from: <www.e-yliko.gr/htmls/articles/pliroforiakipaideia.doc> [Accessed 2 July 2007]
9. Τσιμπόγλου, Φ. & Παπαθεοδώρου, Χ. (2000) Η ενσωμάτωση των υπηρεσιών βιβλιοθήκης στην εκπαιδευτική διαδικασία. Αντικειμενικοί παράγοντες, υποκειμενικές προϋποθέσεις και πεδία εφαρμογής. [Internet] In: **9^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Αθήνα (GR)**. Available from: <http://www.ucy.ac.cy/~ftsimp/tsimpoglou_9_psab_papatheodorou.pdf> [Accessed 22 July 2007]
10. Νικητάκης, Μ. (2005) Πληροφοριακή παιδεία: καλωσορίζοντας τις πληροφορίες. **Από τη βιβλιοθηκονομία στην επιστήμη της πληροφόρησης: μελέτες προς τιμήν του Γ. Μ. Κακούρη**. Αθήνα: Τηπωθήτω.
11. Νικητάκης, Μ., Σίτας, Α., Παπαδουράκης, Γ. & Πιτηκάρης, Θ. (2004) Πληροφοριακή παιδεία και αυτοδύναμη μάθηση [Internet] In: **Proceedings 13ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Κέρκυρα (GR)**. Available from: <http://eprints.rclis.org/archive/00005305/01/Pliroforiki_paideia-synedrio_Kerkyras.pdf> [Accessed 17 July 2007]
12. Ένωση Κολεγιακών και Ερευνητικών Βιβλιοθηκών (ACRL) (2000) Πρότυπα δεξιοτήτων πληροφοριακής παιδείας στην ανώτατη εκπαίδευση [Internet] **Ένωση Κολεγιακών και Ερευνητικών Βιβλιοθηκών (ACRL)**. Available from: <<http://www.ala.org/ala/acrl/acrlstandards/infolit.PDF>> [Accessed 1 July 2007]
13. Βιβλιοθήκη και Υπηρεσία Πληροφόρησης - Πανεπιστήμιο Πατρών. Εκπαίδευση χρηστών [Internet] **Βιβλιοθήκη και Υπηρεσία Πληροφόρησης - Πανεπιστήμιο Πατρών**. Available from: <http://www.lis.upatras.gr/Services/support_EL.php> [Accessed 16 July 2007]
14. Βιβλιοθήκη και Υπηρεσία Πληροφόρησης - Πανεπιστήμιο Πατρών. Refworks [Internet] **Βιβλιοθήκη και Υπηρεσία Πληροφόρησης - Πανεπιστήμιο Πατρών**. Available from: <http://www.lis.upatras.gr/Services/refworks_EL.php> [Accessed 16 July 2007]
15. Βιβλιοθήκη και Υπηρεσία Πληροφόρησης - Πανεπιστήμιο Πατρών. E-class [Internet] **Βιβλιοθήκη και Υπηρεσία Πληροφόρησης - Πανεπιστήμιο Πατρών**. Available from: <http://www.lis.upatras.gr/Services/eclass_EL.php> [Accessed 16 July 2007]
16. Μέντωρ - Σύστημα Βιβλιοθηκών - Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Μονάδα εκπαίδευσης και επιμόρφωσης χρηστών [Internet] **Μέντωρ - Σύστημα Βιβλιοθηκών - Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης**. Available from: <<http://web.lib.auth.gr/portal/training/index.php>> [Accessed 16 July 2007]

17. Πανεπιστήμιο Μακεδονίας-Βιβλιοθήκη. Πληροφοριακή παιδεία. [Internet] **Πανεπιστήμιο Μακεδονίας-Βιβλιοθήκη.** Available from: <<http://www.lib.uom.gr/content/category/6/81/62/lang.iso8859-7/>> [Accessed 16 July 2007]
18. Βιβλιοθήκη Πανεπιστημίου Κύπρου. Εκπαιδευτικά σεμινάρια [Internet] **Βιβλιοθήκη Πανεπιστημίου Κύπρου.** Available from: <http://library.ucy.ac.cy/seminars/usereduc_gr.htm> [Accessed 29 July 2007]
19. Βιβλιοθήκη Α.Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης. Εκπαίδευση χρηστών [Internet] **Βιβλιοθήκη Α.Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης.** Available from: <<http://www.lib.teithe.gr/services/training.html>> [Accessed 16 July 2007]
20. Βιβλιοθήκη Τ.Ε.Ι. Σερρών. Σεμινάρια εκπαίδευσης χρηστών βιβλιοθήκης [Internet] **Βιβλιοθήκη Τ.Ε.Ι. Σερρών.** Available from: <<http://lib.teiser.gr/ekapaideusi.php>> [Accessed 16 July 2007]
21. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Υπηρεσίες Βιβλιοθήκης: Πληροφοριακή υποστήριξη & εκπαίδευση [Internet] **Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Υπηρεσίες Βιβλιοθήκης** Available from: <http://www.lib.uth.gr/LWSEL/is/iltr.as> [Accessed 8 August 2007]
22. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Υπηρεσίες Βιβλιοθήκης (Υποστήριξη Μαθημάτων): Κλειστή Βιβλιογραφία Μαθήματος. [Internet] **Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Υπηρεσίες Βιβλιοθήκης.** Available from: <http://www.lib.uth.gr/LWSEL/is/iltr.as> [Accessed 8 August 2007]
23. Βιβλιοθήκη Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών. Εκπαίδευση χρηστών [Internet] **Βιβλιοθήκη Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών.** Available from: <http://library.aua.gr/ekpaideusi.html> [Accessed 8 August 2007]
24. Κεντρική Βιβλιοθήκη Δ.Π.Θ. Ενημέρωση και εκπαίδευση χρηστών [Internet] **Κεντρική Βιβλιοθήκη Δ.Π.Θ.** Available from: <http://alpha.cc.duth.gr/index.php?rm=1&pm=64&sm=45> [Accessed 8 August 2007]
25. Πανεπιστήμιο Μακεδονίας – Βιβλιοθήκη. Εικονικό περιβάλλον μάθησης [Internet] **Πανεπιστήμιο Μακεδονίας – Βιβλιοθήκη.** Available from: <http://www.lib.uom.gr/content/blogcategory/106/123/lang.iso8859-7> [Accessed 8 August 2007]
26. Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων – Βιβλιοθήκη & Κέντρο Πληροφόρησης. Σεμινάρια εκπαίδευσης [Internet] **Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων – Βιβλιοθήκη & Κέντρο Πληροφόρησης.** Available from: http://lib.uoi.gr/services/sem_ekp.php [Accessed 8 August 2007]
27. Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων – Βιβλιοθήκη & Κέντρο Πληροφόρησης. Πλατφόρμα ασύγχρονης τηλεεκπαίδευσης eClass [Internet] **Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων – Βιβλιοθήκη & Κέντρο Πληροφόρησης.** Available from: <http://cdweb.lib.uoi.gr/e-class/> [Accessed 8 August 2007]
28. **Βιβλιοθήκη Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Λαμίας** [Internet]. Available from: <http://cdweb.lib.uoi.gr/e-class/> [Accessed 8 August 2007]
29. Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Λάρισας. Online εκπαίδευση χρηστών [Internet] **Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Λάρισας.** Available from: <http://library.teilar.gr/main.html> [Accessed 8 August 2007]
30. Βιβλιοθήκη ΤΕΙ Δυτικής Μακεδονίας. Εκπαίδευση χρηστών [Internet]. **Βιβλιοθήκη ΤΕΙ Δυτικής Μακεδονίας.** Available from: http://library.teiko.z.gr/library/services/ekpaideusi_intro.htm [Accessed 8 August 2007]
31. **Κεντρική Βιβλιοθήκη του Ε.Μ.Π** [Internet] Available from: <http://www.lib.ntua.gr/newsite/el/gnews.htm> [Accessed 8 August 2007]

32. Κεντρική Βιβλιοθήκη του Ε.Μ.Π. E-courses [Internet] **Κεντρική Βιβλιοθήκη του Ε.Μ.Π.** Available from <http://ecourse.lib.ntua.gr/NODE/L0/1.html> [Accessed 8 August 2007]
33. Βιβλιοθήκη. Υπηρεσία Πληροφόρησης. Πάντειον Πανεπιστήμιο. Εκπαιδευτικά σεμινάρια [Internet] **Βιβλιοθήκη. Υπηρεσία Πληροφόρησης. Πάντειον Πανεπιστήμιο.** Available from: <http://library.panteion.gr/index.php?lang=el&id=22> [Accessed 8 August 2007]
34. Βιβλιοθήκη & Κέντρο Πληροφόρησης (Πανεπιστήμιο Κρήτης). Υπηρεσίες χρηστών [Internet] **Βιβλιοθήκη & Κέντρο Πληροφόρησης (Πανεπιστήμιο Κρήτης).** Available from: <http://www.lib.uoc.gr/dyncat.cfm?catid=412> [Accessed 8 August 2007]
35. Πολυτεχνείο Κρήτης. Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης [Internet]. Available from: <http://www.library.tuc.gr/portal/dt?TUCLibrary/Body.setSelected=TUCLibrary%2FBody%2FHome&last=false#23> [Accessed 8 August 2007]
36. Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο . Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης [Internet] Available from: <http://www.library.hua.gr/services.htm#ekpaideysh> [Accessed 8 August 2007]